

Katılım Bankaları İle Mevduat Bankalarının Çok Kriterli Karar Verme Yöntemi İle Karşılaştırılması Comparison of Participation Banks and Deposit Banks By Multi-Criteria Decision Making Methods

Yakup DİKİCİ

Yüksek Lisans Öğrencisi, İstanbul Ticaret Üniversitesi, Bankacılık ve Finans Programı

MAKALE BİLGİSİ

Makale Geçmişi:

Geliş 27 Mayıs 2018

Düzeltilme Geliş 8 Haziran 2018

Kabul 10 Haziran 2018

Anahtar Kelimeler:

Mevduat Bankaları, Katılım Bankaları, Çok Kriterli Karar Verme, TOPSIS, VIKOR

© 2018 PESA Tüm hakları saklıdır

ÖZET

Bu çalışma, Türk bankacılık sektöründe faaliyet gösteren mevduat ve katılım bankalarının 2012 ile 2016 yılları arasındaki performanslarını çok kriterli karar verme yöntemine göre karşılaştırmayı amaçlamaktadır. Araştırmada 2012 – 2016 yılları arasında faaliyet gösteren toplam 26 bankanın finansal performansları çok kriterli karar verme yöntemlerinden olan TOPSIS ve VIKOR ile değerlendirilmiş ve bankalar performanslarına göre sıralanmıştır. Bankalara ait sermaye yeterliliği oranı, özkaynak, toplam aktifler, net bilanço pozisyonu, vergi öncesi kar ve faiz gelirleri gibi veri kalemleri BDDK'dan temin edilerek incelenmiştir. Araştırma sonucunda katılım bankalarının TOPSIS ve VIKOR yöntemleriyle yapılan değerlendirmede mevduat bankalarından daha düşük bir performansa sahip olduğu görülmüştür.

ARTICLE INFO

Article History:

Received 27 May 20178

Received in revised form 8 June 2018

2018

Accepted 10 June 2018

Keywords:

Deposit Banks, Participation Banks, Multiple-Criteria Decision Making, TOPSIS, VIKOR

© 2018 PESA All rights reserved

ABSTRACT

This study aims to compare the performances of deposits and participation banks operating in the Turkish banking industry between 2012 and 2016 according to multi-criteria decision-making. The financial performances of 26 banks operating in the period between 2012 and 2016 were evaluated by TOPSIS and VIKOR multi criteria decision making methods and ranked according to their financial performances. Data items such as capital adequacy ratio, capital, total assets, net balance, profit before tax and interest income of banks were obtained from BDDK are analyzed. As a result of the research, participation banks were found to have a lower performance than deposit banks in evaluating by TOPSIS and VIKOR methods.

GİRİŞ

Ülkede gelir seviyesinin yükselmesi insanların gelirlerini ve tasarruflarını arttırmıştır. Buna paralel olarak bireylerin ihtiyaçları da artmıştır. Tasarrufların artması ortaya değerlendirilecek bir gelir çıkarmıştır. Gelirlerin ve giderlerin artması bankacılık sistemine de yansımıştır. Bankaların bu tasarrufları değerlendirerek ihtiyaç sahiplerine pazarlaması bu durumda daha da kolaylaşmıştır. Bunun yanında ekonomide görülen liberalleşme eğilimlerinin artması da finansal kurumların sayısını ve rekabetini artırmıştır. Rekabetin artması bankalar için verimlilik, ekonomiklik ve karlılık gibi kavramların önem ve değer kazanmasına yol açmıştır. Buna paralel olarak finansal kuruluşların bu değerlerini ölçmek ve takip etmek önem kazanmıştır. Bankaların performanslarının ölçümlenmesi ile tasarruf sahipleri güvenle yatırım yapma imkanına kavuşmuştur. Bunun yanı sıra ortaya çıkabilecek riskler de önceden takip edilebilecek duruma gelmiştir.

Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu'nun getirdiği zorunluluklar performans ölçümünü ve bu ölçümde gerekli kriterleri de değiştirmiştir. Bu oranların çoğu finansal oranlarla ilgili olsa da hiçbirisi tek aşına bir bankanın performansı konusunda bilgi vermeye elverişli değildir. Ayrıca ülkemizde mevduat bankalarının performanslarının değerlendirilmesi konusunda yapılan çalışma sayısı yetersizdir. Bu durum hangi oranın banka performansı üzerinde daha fazla etkisi olduğunun kesin olarak bilinmemesine yol açmaktadır.

Araştırma kapsamında mevduat ve katılım bankalarının finansal verileri çok değişkenli istatistikî yöntemlerden TOPSIS ve VIKOR ile analiz edilmiştir.

1. Bankacılığın Kavramsal ve Teorik Çerçevesi

Finansal piyasalar fon talep edenlerle, fon arz edenlerin bir araya geldiği piyasalardır. Diğer bir ifadeyle tasarruf sahibi kişilerle, tasarrufa ihtiyacı olan kişilerin bir araya gelmesiyle ortaya çıkmaktadırlar. Bir finansal piyasanın oluşabilmesi için üç temel koşul gerekmektedir. Bu koşullar alıcı, satıcı ve satıma konu olan mal veya hizmet şeklindedir (Yücesoy, 1977: 15). Eğer finansal piyasa ülkenin içindeki işlemlere yönelik ise iç piyasa ya da ülke piyasası, eğer sınırlar dışındaki işlemlere yönelik ise uluslararası piyasa olarak nitelendirilmektedir.

Finansal piyasalar, işletmelerin yatırım yapmak için ihtiyaçları olan sermayeyi sağlayabileceği, tasarruf sahiplerinin de belli bir bedel – faiz gibi – karşılığında fon sağladığı ekonomik sistem içerisinde süregelen piyasalardır (Şendoğdu, 2006: 3).

Türkiye'deki finansal yapı içerisinde bankacılık sektörü önemli bir role ve işleve sahiptir. Bankalar tasarruf sahiplerinden mevduat alıp, tasarruf talep eden firma ve şahıslara verirler. Bu sayede piyasada likidite oluşturmaktadırlar.

Bankalar temel olarak mevduat kabul eden ve kabul ettiği bu mevduatları en iyi ve en verimli bir şekilde değerlendiren finansal aracı şirketlerdir. Bankalar, para ile ilgili her türlü işlemi yapmakta ve bu işlemlerde aracılık etmekten kaynaklanan gelirleri elde etmektedirler. Ekonomik anlamda ise banka, ekonomiyeye banknot ve kaydi para benzeri ödeme araçları temin eden, nakdi sermaye ve nakdi sermayeyi temsil edebilecek menkul değerler ticaretini meslek olarak sürdüren finansal kuruluşlardır (Kaya, 2012: 167-169).

Mevduat bankaları, Bankacılık Kanunu'na göre kendi nam ve hesabına mevduat kabul eden ve kredi veren Türkiye'deki kuruluşlar ile yurt dışındaki kuruluşların Türkiye şubelerini ifade etmektedir. Mevduat bankaları tasarruf sahiplerinden tasarruf talep eden ve bunları kredi olarak ihtiyaç sahiplerine sunan kuruluşlardır (Aktepe, 2012: 22-23).

Mevduat bankaları yanında Türk bankacılık sisteminde tanımlanan katılım bankaları da bulunmaktadır. Geleneksel finansman, sermayenin piyasadaki en yüksek getiriyi sağlayan yatırım fırsatlarına akışını kolaylaştırırken, İslami finansman, yatırımları, İslami normlara uygun olarak en uygun sosyoekonomik çıktıyı üretmenin altta yatan bir gerekçesi ile yönetmektedir. Bankalar ortaya çıktığından beri İslami ülkelerde ilerleme kaydedememiştir. Bunun en önemli nedeni İslam'da faizin haram olması gelmektedir. Bu yüzden İslam

ülkelerinde tasarruflar yatırıma dönüşmemiştir. Bu durum yeni bir bankacılık türü olan katılım bankacılığının ortaya çıkmasına neden olmuştur (Tok, 2009: 3).

Katılım bankaları, bankacılık faaliyetlerini faiz üzerinden değil katılma ve kara ya da zarara ortak olma üzerinden ilerletmektedir. Faizsiz bankacılık olarak da bilinen katılım bankalarında tasarruf sahipleri tasarruflarını bir işe ya da gayrimenkule yönlendirmekte ve buradan oluşabilecek kar ya da zarara ortak olabilmektedir. Mevduat bankalarından farklı olarak katılım bankalarında tasarruf sahiplerinin zarar etme ihtimali de söz konusudur (Tok, 2009: 3).

2. Bankaların Temel Göstergeleri ve Performansları

Bankaların önceden belirlenmiş olan hedefleri ne ölçüde gerçekleştirdiği ve buna bağlı olarak da bankanın güçlü ve zayıf yönleri performans ölçümü ile belirlenmektedir. Performans ölçümü ile beraber bankalar faaliyetlerinin sonuçlarını analiz edebilmekte, eğer sonuçlar hedeflere ulaşma yolunda eksik kalıyorsa gereken önlemleri önceden görebilmektedir. Ayrıca aniden ortaya çıkabilecek krizleri önlenmede de performans göstergeleri etkin bir şekilde kullanılmaktadır (Barutçugil, 2012: 13-14).

Bankacılık sektöründe analiz yapılırken genelde son beş yılın finansal tablolarında yer alan verilerin karşılaştırılmasının yeterli olduğu düşünülmektedir (Şenver, 1987). Verilerin incelenmesi sonucu elde edilen oranlar hem bankanın değişik zamanlardaki kendi iç performansını hem de diğer bankaların belirlenen dönemlerdeki performansını karşılaştırma imkanı sağlamaktadır.

Bu inceleme sırasında mevduat ve katılım bankalarının finansal yapıları araştırılırken Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası ve Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu'nun performans analizi sırasında kullandığı oranlardan yararlanılacaktır. Bu oranları aşağıdaki gibi sıralanabilir (BDDK, 2017):

Bilanço Yapısı Oranları: Bu oran bankanın bilanço kalemlerinin birbirleriyle olan ilişkisini ifade etmektedir.

Aktif Kalitesi Oranları: Bankalar, kendi özkaynaklarını ve diğer kaynaklarını kullanılması için bazı aktiflere yönlendirmiştir. Krediler, bankaların aktifleri arasında çok önemli bir yerde bulunduğu için bankaların aktif değerlendirmeleri aynı zamanda kredi değerlendirmeleri olarak da adlandırılmaktadır. Bu oranlar mevduat bankaları için son derece önemli bir konumdadır.

Karlılık Oranları: Bankaların faaliyetlerine devam edebilmesi için gereken en önemli unsur kar durumudur. Bu durum katılım ya da mevduat ayırt etmeksizin tüm bankalar için geçerlidir. Bankalar karlarını arttırarak mali yapılarını daha güçlü bir hale getirebilmekte ve yatırımlarına devam edebilmektedir.

Sektör Payları: Bu oranlar bankaların rekabet halinde bulunduğu diğer bankalarla kıyaslanmasını sağlamaktadır.

Grup Payları: Mevduat, katılım, yatırım bankalarının çeşitli değerlerinin birbiriyle kıyaslanması için kullanılmaktadır.

Şube Oranları: Şube oranları bankaları şube sayısı, şube başına mevduat, personel ve kredi gibi değişkenler açısından değerlendirmeye tabi tutmaktadır.

Faaliyet Oranları: Faaliyet oranları bankaların faiz dışı gelir ve giderleri ile ilgilidir.

2017 yılı sonu itibarıyla Türkiye'de 31 adet mevduat bankası ve 5 adet katılım bankası faaliyet göstermektedir. Mevduat bankalarının 3 tanesi kamu bankasıyken, 28 tanesi özel banka olarak nitelendirilmektedir. Katılım bankalarının 3 tanesi özel banka iken, 2 tanesi kamu bankasıdır (TBB, 2018 ve TKBB, 2018).

3. Çok Kriterli Karar Verme Yöntemi

İnsanlar hangi ürünü satın alacağından, elindeki tasarrufları nerede kullanacağına kadar çok geniş alanda karar vermektedirler. Günümüzde mevcut karmaşık ve zor koşullar birtakım

problemlerin hızlı ve etkili çözülmesine engel olmaktadır. Bu engellenmenin başlıca nedeni karar verme sürecinde birden çok faktörün değerlendirilmeye tabi tutulması durumu ve kriterlerin her birinin karar verme aşamasında etkili olmasıdır. Karar verme sırasında birden çok kriterin değerlendirmeye alındığı ve olabilecek en iyi çözümü sunacak bir değerlendirme sürecinin varlığı önem arz etmektedir. Bu süreç karar vericilerin önceden belirlenmiş kurallar çerçevesinde en iyi çözüm yoluna ulaştığı çok kriterli karar verme süreci olarak belirtilmektedir. Çok kriterli karar verme, karara etki eden birden çok durumun söz konusu olması durumunda en uygun kararın verilmesini sağlayan bir süreçtir.

Birden çok karar kriteri kullanılarak yapılan çok kriterli karar verme çok nitelikli ve çok amaçlı karar verme olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. En çok tercih edilen çok kriterli karar verme yöntemleri TOPSIS ve VIKOR yöntemleridir.

TOPSIS yöntemi (Technique for Order Preference by Similarity to Ideal Solution), alternatiflerin olabilecek en iyi çözüme göreceli yakınlıklarını baz alarak sıralanmasını sağlamakta ve karar verenlere buradan yola çıkarak bir çözüm planı sunmaktadır. TOPSIS yöntemi, çok kriterli karar verme problemlerinin çözümü sırasında en fazla kullanılan yöntemlerden biridir. TOPSIS yönteminde, alternatiflerin her birinin kriterlerinin yapılan testin sonunda aldığı en fazla ve en az değerlerden yola çıkarak ideal çözüme olan uzaklıkları hesaplanarak sıralama oluşturulmaktadır. TOPSIS yöntemi Hwang ve Yoon tarafından 1981 yılında alternatiflerin pozitif çözüme en kısa mesafe ve negatif çözüme en uzak mesafe fikrinden yola çıkılarak bulunmuştur. 1982 yılında Zeleny de uygulamış, 1987 yılında Yoon ve 1994 yılında Hwang, Lai ve Liu tarafından ileri seviyeye taşınmıştır.

VIKOR yöntemi aynı birimle ölçülemeyen, birbiri ile çelişkili durumda olabilen kriterlerden meydana gelen çok kriterli karar verme problemlerinin çözümü için oluşturulmuştur. Bu yöntem ilk kez Opricovic ve Tzeng tarafından 2004 yılında kullanılmıştır. VIKOR yönteminde, bütün kriterler beraber değerlendirilip en iyi çözüme en yakın durumda olan uygulanabilir çözümler üretilip, bu alternatifler içerisinde en iyi olanın seçilmesi veya bu alternatiflerin performans durumlarına göre sıralanması için de kullanılabilir. VIKOR yöntemi, üzerinde anlaşılmış bir sıralama ortaya çıkarmayı ve belirtilen ağırlıklar içerisinde uzlaşılmış ortak çözüme ulaşmayı hedefler ve her alternatifin, her bir kriter için değerlendirmeye tabi tutulduğu varsayımı altında, en iyi alternatife yakınlık değerleri karşılaştırılarak üzerinde anlaşılmış sıralama elde edilir.

4. Yöntem

Katılım ve mevduat bankalarının performansları çok kriterli karar verme yöntemleri aracılığıyla değerlendirmeye tabi tutulup performanslarına göre sıralanacağından, çalışmada 2012-2016 dönemini itibariyle 5 yıla ait eksik veriye sahip olmayan ve bu dönemde 33 bankadan 26'sı alternatif olarak analize dahil edilmiştir.

Katılım ve mevduat bankalarının performanslarını etkileyen birçok faktör bulunmaktadır. Bu faktörlerin her biri çok kriterli yöntemlerle yapılan analizde birer karar kriteri olarak değerlendirilecektir. Performans değerlendirmesinin amacına uygun olarak değerlendirmede yararlanılacak kriterler sistemin mevcut durumunu, performans seviyelerini, olumlu veya olumsuz değişiklikleri oldukça iyi yansıtmalıdır. Katılım bankaları faiz ile alakalı işlemler yapmadığı için faiz içeren kriterlerde katılım bankaları dahil edilmemiştir.

Araştırma kapsamında, hem Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu hem de Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası'nın performans kriteri olarak belirlemiş olduğu oranlar alınmış ve bir ölçüt kümesi elde edilmiştir. Bu kriterler ve bunların performans üzerinde negatif ya da pozitif etkisinin bulunup bulunmadığı aşağıdaki tabloda belirtilmiştir:

Tablo 1. Kriter Olarak Ele Alınan Finansal Oranların Banka Performansına Etkisi

Oranlar	Performansa Etkisi (Pozitif/Negatif)
Özkaynaklar / (Kredi + Piyasa + Operasyonel Riske Esas Tutar)	Pozitif
Özkaynaklar / Toplam Aktifler	Pozitif
(Özkaynaklar – Duran Aktifler) / Toplam Aktifler	Pozitif
Özkaynaklar / (Mevduat + Mevduat Dışı Kaynaklar)	Pozitif
Net Bilanço Pozisyonu / Özkaynaklar	Negatif
(Net Bilanço Pozisyonu + Net Nazım Hesap Pozisyonu) / Özkaynaklar	Negatif
Toplam Krediler / Toplam Aktifler	Negatif
Takipteki Krediler / Toplam Krediler	Negatif
Tüketici Kredileri / Toplam Krediler	Pozitif
Bilanço Dışı İşlemler / Toplam Aktifler	Negatif
Likit Aktifler / Kısa Vadeli Yükümlülükler	Pozitif
Likit Aktifler / (Mevduat + Mevduat Dışı Kaynaklar)	Pozitif
Net Dönem Karı (veya Zararı) / Toplam Aktifler	Pozitif
Net Dönem Karı (veya Zararı) / Özkaynaklar	Pozitif
Özel Karşılıklar Sonrası Net Faiz Geliri / Toplam Faaliyet Gelirleri	Pozitif
Faiz Dışı Gelirler / Diğer Faaliyet Giderleri	Pozitif

Araştırmada çok kriterli karar verme yöntemleri kullanılarak performans değerlendirilirken performansın genelini negatif etkileyen kriterlerle ilgili veriler dönüştürme yapılarak pozitif etkileyen kriterler gibi analize dahil edilmiştir. Bu işlem için literatürde iki ayrı yaklaşım kullanılmaktadır. Bunlardan birincisi j'inci kriterin yüksek olması olumsuz (negatif etki yapan) durumu (örneğin maliyet kriteri ise) gösteriyor ise; bu kriterin küçük değerli olması isteneceğinden, bu kritere ile ilgili alternatif değerleri (xij) bire bölüp dönüştürülmüş değer $x_{ij}^1 = \frac{1}{x_{ij}}$ olarak elde edilir ve analize dahil edilir. İkinci yaklaşımda ise; j'inci kriterin alternatiflerle ilgili maksimum değerinden diğer değerler çıkartılır ($x_{ij}^1 = \max_i x_{ij} - x_{ij}$) ve bu yeni değerler (x_{ij}^1) analizde pozitif etkileyen olumlu kriter değerleri şeklinde kullanılır.

Çok kriterli karar verme yöntemlerinde performans kriterlerinin ağırlıklarının belirlenmesi bir diğer önemli aşamadır. Bunun en önemli nedeni performans değerlendirmesine ilişkin karar verme durumunda olan kişilerin her bir kritere farklı ağırlıklar vermesidir. Bu ağırlıkların farklı verilmesi de, farklı performans sıralamalarının elde edilmesine neden olmaktadır.

Analizde kullanılan toplam 16 kriter eşit bir şekilde ağırlıklandırılmış ve her bir kriterin ağırlığı 1/16 olarak gösterilmiştir. Araştırma kapsamında, hem Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası hem de Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu'nun performans kriteri olarak belirlediği oranlar alınmış ve bir ölçüt kümesi oluşturulmuştur. Araştırma kapsamında alternatifler mevduat ve katılım bankaları performansları TOPSIS ve VIKOR yöntemleri ile değerlendirilmiş olup, hesaplamalarda Microsoft Excel programı ve bu programın eklentisi olan SANA For Windows kullanılmıştır. VIKOR için bir paket program bulunmadığı için Microsoft Excel kullanılmıştır.

5. Bulgular

Araştırma kapsamında ilk olarak mevduat ve katılım bankalarının 2012 – 2016 yılı performansları TOPSIS ve VIKOR yöntemine göre yıl bazında incelenmiştir. İlgili sonuçlar Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo2: VIKOR ve TOPSIS Yöntemine Göre Bankaların Performans Sıralamaları

Bankalar	2012		2013		2014		2015		2016	
	T	V	T	V	T	V	T	V	T	V
Akbank T.A.Ş.	5	5	4	5	4	5	5	5	5	5
Alternatifbank A.Ş.	21	1	19	16	14	16	19	16	24	17
Anadolubank A.Ş.	8	17	11	18	10	18	8	18	13	25
Burgan Bank A.Ş.	24	16	23	1	21	1	20	1	20	1
Citibank A.Ş.	1	18	1	17	1	17	1	17	1	16
Denizbank A.Ş.	3	3	9	21	8	19	11	20	12	19
Fibabanka A.Ş.	22	11	22	19	22	20	16	19	17	6
Finans Bank A.Ş.	11	19	10	20	7	21	10	26	9	20
HSBC Bank A.Ş.	15	21	18	6	18	3	24	3	25	21
ING Bank A.Ş.	20	20	21	8	17	13	15	13	14	3
Odea Bank A.Ş.	7	8	15	3	20	14	17	21	15	23
Şekerbank T.A.Ş.	17	6	14	15	15	6	22	6	18	2
Turkish Bank A.Ş.	16	13	12	13	9	8	14	2	21	10
Turkland Bank A.Ş.	23	22	20	12	16	2	21	15	19	15
Türk Ekonomi Bankası A.Ş.	18	12	13	14	12	23	12	14	10	14
Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası A.Ş.	4	15	3	23	2	12	4	23	3	8
Türkiye Garanti Bankası A.Ş.	6	9	6	7	6	15	6	8	4	13
Türkiye Halk Bankası A.Ş.	2	7	2	2	3	7	3	7	2	18
Türkiye İş Bankası A.Ş.	9	23	7	24	5	24	7	4	6	7
Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O.	13	24	8	9	11	4	9	10	7	11
Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.	14	10	5	10	13	10	13	24	11	22
AlbarakaTürk Katılım Bankası A.Ş.	10	14	24	22	24	22	25	22	23	4
KuveytTürk Katılım Bankası A.Ş.	12	4	16	4	19	9	18	11	16	24
Türkiye Finans Katılım Bankası A.Ş.	19	2	17	11	23	11	23	12	22	26
Vakıf Katılım Bankası A.Ş.							9	8	12	
Ziraat Katılım Bankası A.Ş.						26	2	25	26	9

Analiz sonuçlarına göre, 2012 yılında bankaların VIKOR ve TOPSIS sıralamalarında çok farklılıklar görülmektedir. Alternatif Bank VIKOR yönteminde ilk sıradayken, TOPSIS yönteminde 21'inci sırada gözükmektedir. Benzer şekilde Citibank TOPSIS yönteminde ilk sıradayken, VIKOR yönteminde 18'inci sırada yer almaktadır. Türkiye İş Bankası ise TOPSIS yönteminde 9'uncu sırada yer alırken, VIKOR yöntemine göre 23'üncü sırada yer almaktadır. VIKOR ve TOPSIS sıralamasında fark olan bir başka banka ise Şekerbank'tır. Şekerbank TOPSIS yöntemine göre 17'nci sırada yer alırken, VIKOR yönteminde 6'ncı sırada görülmektedir. Katılım bankalarından Türkiye Finans TOPSIS yönteminde 19'uncu sırada yer alırken VIKOR yönteminde 2'nci sırada yer almaktadır.

2013 yılında TOPSIS ve VIKOR yönteminin sonuçları birbirine daha yakındır. Sonuçları arasında her yönetime göre fark bulunana bankalar Burganbank, Denizbank, Finansbank, HSBC Bank, ING Bank, Ziraat Bankası, İş Bankası ve Kuveyt Türk şeklindedir. Burgan Bank TOPSIS yönteminde 23'üncü sıradayken, VIKOR yönteminde birinci sıradadır. Denizbank TOPSIS yönteminde 9'uncu sıradayken, VIKOR yönteminde 21'inci sıradadır. Finansbank ise TOPSIS yöntemine göre 10'uncu sıradayken, VIKOR yöntemine göre 20'nci sırada yer almıştır. Ziraat Bankası ise TOPSIS yönteminde 3'üncü sıradayken, VIKOR yönteminde 23'üncü sıradadır. Katılım bankalarından Kuveyt Türk TOPSIS yöntemine göre 16'ncı sırada yer alırken, VIKOR yönteminde 4'üncü sırada yer almıştır. Akbank, Alternatifbank, Fibabanka, Şekerbank, Turkishbank, Türk Ekonomi Bankası, Garanti Bankası, Halkbank Vakıfbank ve Albaraka Türk her iki yöntemde de birbirlerine yakın sıralamalar elde etmiştir.

Bankaların 2014 yılında TOPSIS ve VIKOR sıralamalarının birbirlerine yakın olduğu görülmekle beraber bazı bankaların sıralamalarında farklılık gözlemlenmiştir. Anadolubank TOPSIS yöntemine göre 10'uncu sırada yer alırken, VIKOR yöntemine göre 17'nci sırada yer almıştır. Benzer şekilde Burganbank, TOPSIS yöntemine göre sıralamada 21'nci sıradayken, VIKOR yönteminde birinci sırada yer almıştır. Sıralaması her iki yöntemde farklı olan bir diğer banka Citibank'tır. Citibank TOPSIS yöntemine göre birinci sırada yer alırken, VIKOR yöntemine göre 17'nci sırada yer almıştır. Her iki yöntem arasındaki farkın çok fazla olduğu bir banka olan Turkland Bank, TOPSIS yönteminde 16'nci sıradayken, VIKOR yönteminde 2'nci sıradadır. Ziraat Bankası TOPSIS yönteminde sıralamada 2'nci sıradayken, VIKOR yönteminde 12'nci sıradadır. TOPSIS yöntemine göre 19'uncu sırada yer alan Türkiye Halk Bankası, VIKOR yöntemine göre 9'uncu sırada yer almıştır. Türkiye Finans 2014 yılında her iki yöntemin sıralamasında farklı konumda bulunan bir başka bankadır. Türkiye Finans TOPSIS yöntemine göre 23'üncü sıradayken, VIKOR yöntemine göre 11'nci sıraya çıkmıştır. Akbank, Alternatifbank, Fibabanka, Turkishbank ve Albaraka Türk'ün her iki yöntemde de sıralaması birbirine yakındır.

Bankaların büyük bir kısmının 2015 yılı performans sıralamaları her iki yöntemde de birbirine benzerdir. Ancak yine bazı bankalarda TOPSIS ve VIKOR sıralamalarında farklılıklar görülmektedir. En belirgin farka sahip bankalar Burganbank, Citibank, Finansbank, Şekerbank, Turkishbank, Ziraat Bankası, Yapı ve Kredi Bankası, Türkiye Finans ve Ziraat Katılım Bankası'dır. Burganbank TOPSIS yöntemine göre 20'nci sıradayken, VIKOR yöntemine göre ise ilk sıradadır. Citibank ise TOPSIS yönteminde ilk sıradayken, VIKOR yönteminde 17'nci sıradadır. Finansbank ise 2015 yılında TOPSIS yöntemine göre 10'uncu sıradayken, VIKOR yöntemine göre 26'nci sırada yer almaktadır. Şekerbank, TOPSIS yöntemine göre 22'nci sırada yer alırken, VIKOR yöntemine göre 6'nci sırada yer almıştır. Turkishbank ise TOPSIS yöntemine göre 14'üncü sıradayken, VIKOR yönteminde 2'nci sırada yer almıştır. Katılım bankalarından Türkiye Finans TOPSIS yönteminde 23'üncü sıradayken, VIKOR yönteminde 12'nci sırada yer almıştır. 2015 yılında faaliyetlerine başlayan Ziraat Katılım ise TOPSIS yönteminde 2'nci sıradayken, VIKOR yöntemine göre sıralamada 25'inci yerdedir.

Bankaların 2016 yılı sıralamaları incelendiğinde diğer yıllara göre her iki yöntem arasındaki sıralama farklılıklarının daha yoğun olduğu görülmektedir. En belirgin farka sahip bankalar Burganbank ve Albaraka Türk'tür. Burganbank TOPSIS yönteminde 20'nci sıradayken VIKOR yönteminde ilk sıradadır. Albaraka Türk ise TOPSIS yönteminde 23'üncü sıradayken, VIKOR yönteminde 4'üncü sıradadır.

Araştırma kapsamında yöntem ve yıl bazlı sıralama detaylarını görebilmek için öncelikle her bir döneme ait TOPSIS ve VIKOR ortalama sıraları hesaplanmıştır. Ardından her bir yöntemin tüm yıllardaki sıralamalarının ortalamaları alınmıştır. Bunun sonucunda her iki yöntemin ayrı ayrı ortalamalarının ortalaması alınıp genel sıralama elde edilmiştir. Özellikle Burganbank, Citibank, Finansbank, Ziraat Bankası, İş Bankası ve Türkiye Finans'ta düzensizlik görülebilmektedir. Akbank ve Odeabank ise düzenli bir performans sergilemiştir.

TOPSIS ve VIKOR yöntemleri çalıştırıldığında hem TOPSIS hem de VIKOR yönteminde mevduat bankalarının her yıl katılım bankalarından daha iyi bir sıraya sahip olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. En yakın değerler ise 2015 ve 2016 yıllarında ortaya çıkmıştır. Özellikle 2016 yılında TOPSIS ve VIKOR değerleri birbirine çok yakındır.

Tablo 3: Mevduat ve Katılım Bankalarının TOPSIS ve VIKOR Sonuçlarının Karşılaştırması

Yıl	Yöntem	Mevduat Bankaları	Katılım Bankaları
2012	T	1	2
	V	1	2
2013	T	1	1
	V	1	2
2014	T	1	2
	V	1	2
2015	T	1	2
	V	1	2
2016	T	1	2
	V	1	2

SONUÇ

Bu çalışma ile Türk bankacılık sektöründe 2012-2016 yılları arasında faaliyet gösteren 21 mevduat bankasının ve 5 katılım bankasının performansı değerlendirilmiştir. Veri eksikliği olan bankalar değerlendirmeden hariç tutulmuştur. Çalışmada bankalara ait sermaye yeterliliği, kur riski, aktif kalitesi, karlılık ve gelir-gider durumlarına ilişkin yıl sonu mali tablolarından yararlanılarak bulunan 9 kriter kullanılmıştır. Katılım bankalarında faiz geliri olmaması sebebiyle faiz ile ilgili istatistikler dikkate alınmamıştır. Bankaların performans değerlendirilmesi bu kriterler üzerinden tek tek değil, genel olarak TOPSIS ve VIKOR çok yönlü karar verme yöntemleriyle ele alınmıştır. Bankalar hem kriterlere göre hem de yıllara göre değerlendirilmiştir.

Çalışma ile her bankanın iki farklı yöntemle her bir yıl için elde edilen performans ortalamaları ve farklı yıllara göre her bir yöntemle elde edilen performans ortalamaları kullanılarak hem yöntem hem de yıl bazında ortalamaları bulunmuştur. Ayrıca bu sıralamalar arasında bir ilişkinin olup olmadığının tespit edilmesi amacıyla korelasyon katsayıları SPSS paket programı yardımıyla hesaplanmıştır.

Yapılan bu analizlere göre elde edilen sonuçlar aşağıdaki şekilde özetlenebilmektedir:

Yıllara göre inceleme yapıldığında 2012 yılında Denizbank'ın, 2013 yılında Halk Bank'ın ve 2014, 2015, 2016 yılında ise Akbank'ın ilk sırada yer aldığı görülmüştür. Son sırada ise 2012 yılında Turkland Bank, 2013 yılında Albaraka Türk, 2014 yılında Ziraat Katılım, 2015 yılında Albaraka Türk, 2016 yılında ise Türkiye Finans yer almıştır. 2013-2016 yılları arasında son sırada bulunan bankaların katılım bankası olması dikkat çekicidir.

Yöntemlere göre inceleme yapıldığında ise, TOPSIS yönteminde Citibank, VIKOR yönteminde ise Burgan Bank il sırada yer almıştır. Son sırada ise TOPSIS yöntemine göre Burgan Bank, VIKOR yöntemine göre Finansbank yer almaktadır. Burganbank'ın bir yöntemde ilk sıradayken, diğerinde son sırada olması dikkat çekicidir. Bunun en önemli nedeni yöntemlerin hesaplama farklılıkları ve faiz ile ilgili gelir kalemlerinin dikkate alınmamasıdır.

Katılım bankalarının üç tanesi genel sıralamada son beş sırada yer almıştır. Bu bankalar arasından en iyi performansı 4'üncü sırada yer alan Vakıf Katılım ile 10'uncu sırada yer alan Kuveyt Türk göstermiştir.

Katılım bankaları ile mevduat bankaları karşılaştırıldığında ise şu sonuçlara ulaşılmaktadır:

Mevduat bankaları hem yıl bazında hem de genel olarak TOPSIS ve VIKOR yöntemleriyle değerlendirmede katılım bankalarının üzerinde yer almıştır. 2015 ve 2016 yılında yeni kurulan Vakıf Katılım ve Ziraat Katılım'ın sergilediği performans genel olarak ortalamanın 2015 yılı sonrası mevduat bankaları aleyhine sonuçlanmasına yol açmıştır. 2012 – 2014 döneminde belli kriterlerde ortaya çıkan sonuçlarda katılım bankalarının üstün olduğu görülmüştür.

Her iki yöntemin yaptığı performans sıralamaları ele alındığında genel olarak bazı bankalarda farklılıklar görülmüştür. Kullanılan yöntemlerden en güvenilir olanın VIKOR olduğunu söylemek daha doğrudur çünkü VIKOR, TOPSIS yönteminden daha sonra ortaya çıkmış ve TOPSIS'e ait eksiklikleri gidermiş bir yöntem olarak karşımıza çıkmıştır.

Bu çalışma ile 2012-2016 yılları arasında VIKOR ve TOPSIS yöntemi ile mevduat ve katılım bankalarının performansları yıllık bazda değerlendirilmiş ve sıralanmıştır. Bundan sonraki çalışmalarda yapılan bu çalışma daha da genişletilerek finansal performanslara ek olarak, finansal olmayan müşteri memnuniyeti ve iş tatmini gibi kriterler değerlendirilebilir. Ayrıca internet ve mobil bankacılık ile ilgili veriler de eklenerek çalışma genişletilebilir. Diğer bir yandan katılım bankalarını faizsiz verilerle, mevduat bankalarını ise faizli verilerle ele alarak çalışma alanı genişletilebilir.

KAYNAKÇA

- Aktepe, İ. E., (2012). Sorularla Katılım Bankacılığı, İstanbul, Türkiye Katılım Bankaları Birliği.
- Altuğ, O., (2000). Banka İşlemleri ve Muhasebesi, İstanbul, Türkmen Kitabevi.
- Barutçugil, İ., (2002). Performans Yönetimi, Ankara, Kariyer Developer.
- Eyüpgiller, S., (2000). Bankalar İçin Banka İşletmeciliği Bilgisi, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü.
- Kaya, F., (2012). Bankacılık Giriş ve İlkeleri, İstanbul, Beta Yayınevi.
- Özden, Ü. H., (2009). Türkiye'deki Mevduat Bankalarının Performansları: Çok Kriterli Karar Verme Yöntemleri ile Analiz. Baskı, Ankara, Detay Yayıncılık.
- Şendoğdu, A. A., (2006). Bankacılığa Giriş, Ankara, Nobel Yayın Dağıtım.
- Şenver, B., (1987). Banka Bilançolarının Tahlil Yöntemleri, İstanbul, Türkiye Bankalar Birliği.
- Tok, A., (2009). İslami Finans Sistemi Çerçevesinde Sukuk (İslami Tahvil) Uygulamaları. Katılım Bankaları ve Türkiye Açısından Değerlendirmeler, SPK Yeterlilik Etüdü, Ankara.
- Türk Bankacılık Sektörü İnteraktif Aylık Bülten (Çevrimiçi) <http://ebulten.bddk.org.tr/ABMVC/tr/Gosterim/Gelismis> (Erişim Tarihi: 15.4.2018).
- Türkiye Bankalar Birliği Veri Sorgulama Sistemi (Çevrimiçi) <https://www.tbb.org.tr/tr/bankacilik/banka-ve-sektor-bilgileri/veri-sorgulama-sistemi/mali-tablolar/71> (Erişim Tarihi: 15.4.2018).
- Türkiye Katılım Bankaları Birliği Veri Seti (Çevrimiçi) <http://www.tkbb.org.tr/veri-seti> (Erişim Tarihi: 15.4.2018).
- Yetiz, F., (2016). "Bankacılığın Doğuşu ve Türk Bankacılık Sistemi", Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 9, 107-117.
- Yücesoy, C., (1977). Bankacılık ve Muhasebe, İstanbul, Çağlayan Kitabevi.